

Biodling i björnområden

EN RAPPORT FRÅN VILTSKADECENTER
GRIMSÖ, JULI 2001

VILTSKADE
CENTER

FOTO: ANDREAS NORIN

Björnar och bin

En bigård klassas av Naturvårdsverket som ett "dukat bord". Angrips en bigård av något vilt ersätts skador och förluster som regel inte med viltskademedel. En björn som upptäcker honungen i en bigård kan bli en enträgen gäst, vilket medför problem för biodlaren. Det finns emellertid metoder för att skydda bigårdarna från björnbesök. Ett av de bättre sätten är att hägna runt gården med elstängsel. Två varianter av elstängsel har testats i Sverige av Viltskadecenter. Båda utgör ett gott skydd mot björnangepp.

Var kan problemet förekomma?

Björnpopulationen är spridd över större delen av norra och mellersta Sverige. Utbredningen av reproducerande honor är koncentrerad i fyra områden, varav det sydligaste är beläget i Dalarna (bild 1). Björnar förekommer dock även utanför dessa.

Biodling förekommer i hela landet. I takt med att björnpopulationen ökar kommer konflikter mellan björnar och biodling förmodligen att uppstå på flera platser inom björnens utbredningsområde.

Björnar är anpassningsbara och lär sig fort. Honung är enormt attraktivt för björnar.

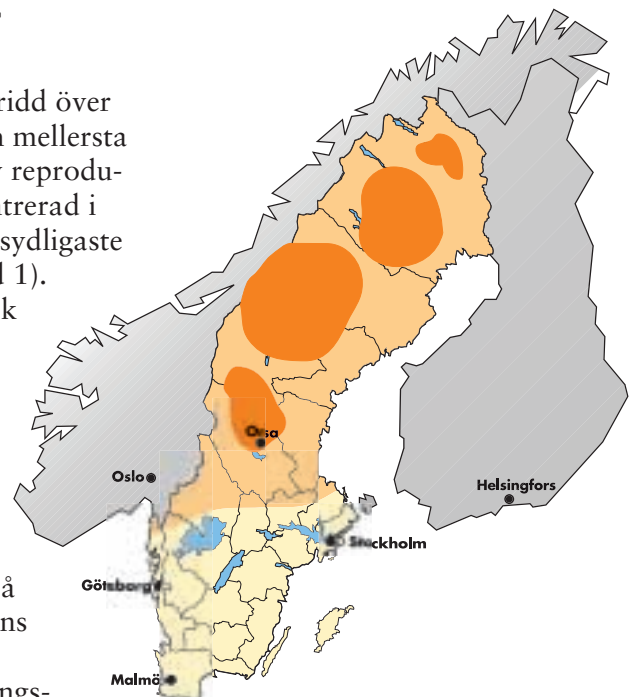

Bild 1. Figuren visar de fyra huvudområdena med reproducerande honor.

KÄLLA: NATURVÅRDSVERKET.

▶ Har en björn väl upptäckt en bigård är risken stor att den blir en enträgen gäst. Att bigården ligger i anslutning till eller alldeles bredvid bebyggelse tycks inte avskräcka alla björnar.

Ersättningar och bidrag

Bestämmelserna i dagsläget är sådana att varken bidrag till skadeförebyggande åtgärder eller ersättning för skador orsakade av björn på bikupor betalas ut (Statens naturvårdsverks författningssamling NFS 1999:11). Anledningen till detta är att bikupor anses särskilt skadeexponerade på grund av sin koncentrerade karaktär. Det åligger istället näringsidkaren att skydda sin verksamhet med egna medel.

Spår efter björn

När en kupa blivit sönderslagen gäller det att identifiera vem som åstadkommit skadan. Spårtecken kan finnas både i och omkring bigården. Björnen lämnar ofta både spillning och spårstämplor efter sig (se bild 2 och 3).

Bild 2. Spårstämplor av björn; vänster fram- resp bakfot.

Framfotens bredd varierar mellan 11-16 cm hos vuxna björnar. Klorna syns tydligt i avtrycken eftersom björnen inte kan dra in dem.

Bild 3. Bikupa sönderslagen av björn utanför Järbo (Gävleborgs län). FOTO: INGA AHLQVIST. Hårtussar och klomärken kan ofta upptäckas på bikupan eller i träd runt omkring. Ramarna från kupan kan vara ivägburna och ligga spridda i närliggande buskage.

Skydd av bigårdar

Det mest effektiva sättet att skydda sin bigård på är att ha den fysiskt oåtkomlig – antingen högt placerad eller i någon slags stenfälla. Detta är emellertid inte alltid praktiskt möjligt. Den enklaste lösningen är istället att stänga ute björnen med hjälp av elstängsel.

Sextrådigt elstängsel

Kraftiga hörnstolpar i tryckimpregnerat trä används som stomme. Galvade ståltrådar fästs på utsidan av stolparna med den första tråden på en höjd av 20 cm över marken. Resterande trådar följer samma intervall så att stängslet blir 1,2 m högt (bild 4). Stängslet bör också ha en enkel ingång. Trådarna jordas med flera jordspett som slås ned i marken med ca 1 m mellanrum, lämpligen inuti hägnet.

Tretrådigt elstängsel

Uppsättning och montering på samma sätt som den sextrådiga varianten. Trådarna fördelas på följande höjder över marken: 20 cm, 40 cm och 70 cm.

Spänningen är viktig

Som strömkälla används antingen ett bilbatteri (12 V) eller elnätsanslutning, beroende på var bigården placeras. Alternativ som används bl a i Finland är solceller och vindkraft. Ett kraftigt aggregat kopplas till stängslet. Spänningen över trådarna ska vara minst 4 500 V.

Två permanenta elstängselvarianter har testats i Sverige av Viltskadecenter. Båda gav ett fullgott skydd.

Björnar har tjock päls som isolerar. För att få en ordentlig stöt bör de helst gå emot en eltråd med tunga, nos eller trampdynor. På lättgrävda marker kan det hända att björnen försöker gräva sig in. Detta kan förhindras genom montering av nät på marken nedanför stängslet. Nätet kan kopplas till jordspetten, vilket innebär att björnen får en rejäl stöt om den står på nätet och går emot eltrådarna. Ett annat alternativ för att förhindra ingrävning kan vara någon form av sockel i betong eller liknande.

Skötsel av stängsel

Vid höga spänningar (från 4500 V och uppåt) bränns ofta uppväxande vekare vegetation av, men kan bli hängande över den lägsta tråden. Stängslet bör kontrolleras regelbundet och vegetation bör hållas efter 2-3 gånger per säsong, annars sjunker spänningen. Grova träd och stora stenar ska inte finnas intill stängslet. Stängslet ska vara ordentligt monterat, utan några svaga punkter.

Kostnader för elstängsel

Investeringskostnaden för ett elstängsel enligt ovan är ca 4 000 kr.

OBS! Utomlands har man tagit fram flyttbara elektriska stängsel till bigårdar. Flera av dessa varianter finns på den svenska marknaden, men har ännu inte testats. Viktigt att tänka på är dock avståndet mellan trådarna och att spänningen bör vara minst 4500 volt. Elnät rekommenderas i regel inte eftersom vilt kan trassla in sig i dem.

Bild 4.
Stängseluppsättning med sex trådar.

Bild 5.
Elaggregatet kan drivas med bilbatterier när det är långt till nätanslutning. Batteriet kan kompletteras med solceller.

FAKTA

Brunbjörn

Ursus arctos

Svensk brunbjörn

Den svenska brunbjörnen hör till en av världens fredligaste björnarter. Den är ett stort och kraftfullt djur som kan bli uppemot 2,8 meter långt och vars mankhöjd kan nå 1,5 meter. Vuxna hanbjörnar väger oftast över 200 kg, medan honor väger 100-150 kg. Björnen är allätare. Födointaget består mest av bär, gräs, myror och älg. Större delen av födointaget sker om hösten.

Alla svenska björnar går i ide under vintern, men längden på ideperioden varierar i landet. Björnar i de sydligare delarna av Sverige sover i snitt i 5,6 månader (medel-datum: 27/10- 13/4), medan björnar i norr sover i ca 7 månader (medel-datum: 7/10- 6/5). Vuxna hanar går i allmänhet i ide sist medan honor med årsungar lämnar idet sist.

Björnstammen ökar

Dagens svenska björnstam består av ca 1000 djur (Skandinaviska Björnprojektet 1996). I takt med att stammen växer och kommer närmare tätbefolkade trakter har antalet möten mellan björn och människa ökat. I foldern "Om du möter en björn" finns information och råd om hur man ska bete sig. Foldern är gratis och finns bland annat hos länsstyrelsen.

Litteratur

Sandegren, F. och Swenson, J. Björnen- viltet, ekologin och människan. Svenska Jägareförbundet 1997. Almqvist och Wiksell Tryckeri, Uppsala.

Svensson, L., Ahlqvist, I. & Kjellander, P. Elstängsel som förebyggande åtgärd mot björnskadorna på bikupor, Viltskadecenter 1997.

**VILTSCADE
CENTER**

Grimsö Forskningsstation
730 91 Riddarhyttan
Telefon: 0581-920 70,
69 73 35

Fax: 0581-920 90
www.viltskadecenter.com
viltskadecenter@nvb.slu.se

Viltskadecenter är ett serviceorgan för myndigheter, organisationer, enskilda näringsidkare och allmänheten. Centret arbetar på uppdrag av Naturvårdsverket. Viltskadecenter bistår bland annat med information om förebyggande åtgärder för att förhindra skador från fredat vilt.